Károly walesi herceg

EGY BEVEZETÉS*

Gyökértelenné vált korunkban nagy szükség van az állandóságra; szükség van azokra, akik képesek felülemelkedni életünk hangzavarán, dübörgő és rohanó tempóján, hogy segítsenek nekünk újra felfedezni azokat az igazságokat, amelyek megváltoztathatatlanok és örökkévalók; szükség van azokra, akik beszélni tudnak arról az örökérvényű bölcsességről, amit perenniális filozófiának neveznek. A *Sacred Web* által szervezett, „Hagyomány a modern világban" témájú konferencia programját és az előadók listáját elnézve tudom, hogy pontosan ilyen tanításokat fognak hallani, pontosan ilyen emberektől. Az átfogó témán belül úgy tűnik, bámulatosan sokféle – vallási, művészeti, gazdasági, környezetvédelmi és egyéb vonatkozású – kérdést vitatnak majd meg.

Habár sajnos nem lehetek Önökkel, szeretném elmondani, hogy mindig örömmel veszem kézbe a *Sacred Web* legújabb számát, mert gyakran találkozom benne olyan mélyreható és tanulságos cikkekkel, amelyek tartalomban gazdagok és változatos témájúak. Ezen kívül a Temenos Akadémia munkája révén, melynek védnöke vagyok, szerencsém volt örömmel olvasni néhány kollégájuk írásait, olyan emberekét, mint Seyyed Hossein Nasr professzor és természetesen a néhai dr. Martin Lings, akinek jelenlétét oly mélyen hiányoljuk.

A Temenos Akadémia szoros kapcsolatban állt és áll ma is sokakkal azok közül, akik a *Sacred Web*, sőt, a *Sophia* és más kapcsolódó folyóiratok számára írtak és írnak. Már a kezdetektől, az eredeti *Temenos* folyóirat elindításától fogva nemcsak annak szentelte magát a Temenos Akadémia, amit alapítói *„a képzelet művészetének"* neveztek, hanem elkötelezte magát mind a perenniális filozófia, mind ama felfogás mellett, hogy az ember gyökerében spirituális lény, akinek lelki és intellektuális szükségletei vannak, melyeket táplálni kell, ha ki akarjuk teljesíteni a bennünk rejlő lehetőségeket. Mindkét témakör a *Sacred Web* tanításainak középpontjában áll.

A Temenos Akadémia és a *Sacred Web* a Hagyomány modern világban betöltött szerepének – e konferencia témájának – feltárása mellett természetesen a modernitás hamis előfeltevéseinek kritikája tekintetében is elkötelezett, amit a tradicionalisták egyik alapvető szövege, René Guénon *A mennyiség uralma és az idők jelei* című műve fogalmaz meg. Sokaknak nehézséget okoz e tanítás, nem utolsó sorban azért, mert arra kér bennünket, hogy kérdőjelezzük meg létmódunkat; s talán azért is, mert azt igényli tőlünk, hogy kérdőjelezzünk meg egy olyan ideológiát, a modernizmus formájában, mely annyira beivódott a tudatunkba, hogy minden más létmód bizonyos értelemben fantasztikusnak és *„valószerűtlennek"* tűnik.

* Elhangzott a Sacred Web Konferencia nyitóelőadásaként 2006. szeptember 23-án, az Albertai Egyetem (Kanada) Myer Horowitz Előadótermében, Edmontonban. *(A szerk.)*

A tradicionalisták tanításait azonban semmiképpen sem szabad úgy értelmezni, hogy a múlt megismétlésére törekednének, vagy egyszerűen csak különbséget tennének a jelen és a múlt között. Nem a múlt iránti nosztalgia, hanem a szent utáni vágyakozás az övék, és ha védik a múltat, az azért van, mert a modernitás előtti világban minden civilizációt a szentség jelenléte jellemzett. Értelmezésem szerint a Hagyományra hivatkozva egy metafizikai valóságra és olyan alapelvekre utalnak, amelyek időtlenek – ugyanolyan igazak most is, mint amilyenek mindig voltak és lesznek. Ezzel szemben a modernizmusra a valóság egy sajátos (ámbár hamis) meghatározásaként utalnak; a világ szemléletének és a világhoz való kapcsolódásnak egy sajátos (de hamis) módjára, amelyet szintén nem az idő, hanem ideológiája különböztet meg.

Egy 1983-ban, a *Studies in Comparative Religion* című tradicionalista folyóirat számára írt cikkében Nasr professzor így fogalmazott:

> „Amikor a »modern« kifejezést használjuk, nem kortársat vagy korszerűt értünk alatta (...). Számunkra a »modern« inkább azt jelenti, ami elszakadt a transzcendenstől, a változhatatlan elvektől, melyek a valóságban mindent irányítanak, és amelyeket az ember a kinyilatkoztatás révén a legáltalánosabb értelemben ismer. A modernizmust tehát szembeállítjuk a Hagyománnyal (…); az utóbbi magában foglalja mindazt, ami isteni eredetű, valamint a megnyilvánulásait és a kibontakozásait az emberi síkon, míg az előbbi ezzel szemben azt öleli fel, ami pusztán emberi és manapság egyre inkább ember alatti, tehát mindazt, ami elvált és elszakadt az isteni forrástól."[1]

Ezért legfőképpen azt láthatjuk, hogy éppen a Hagyomány e megváltoztathatatlan elveinek időtlen volta teszi a tanításait oly időszerűvé.

Számomra a Hagyomány tanításai olyan realitás jelenlétét sugallják, amely képes létrehozni az integráció valóságát, és ez az a valóság, amely szembeállítható a modernizmus dezintegráció, szétkapcsolódás és dekonstrukció iránti megszállottságával – amit olykor *„a modernitás betegségének"* neveznek. Gyökeresen elvágva a transzcendenstől, a modernizmus eltávolodott és elválasztotta magát – és ezáltal mindent, ami fogságába kerül – attól, ami integrál; ami lehetővé teszi számunkra, hogy Isten felé forduljunk és újra kapcsolódjunk az istenihez.

Ily módon a Hagyomány elvesztése lényünk legmélyére hatol, hiszen ez határozza meg, hogy mit „tudhatunk" és mivé „lehetünk". A modernizmus ugyanis a valóság mennyiségi szemléletének kérlelhetetlen hangsúlyozásával korlátozza és eltorzítja a valóság valódi természetét és érzékelését. Miközben lehetővé tette számunkra, hogy sok mindent megismerjünk, aminek anyagi haszna van, egyúttal meggátolja, hogy megismerjük azt, amit a Szív tudásának szeretnék nevezni; azt, ami lehetővé teszi számunkra, hogy teljesen emberek legyünk.

Ez a dilemma megragadható az egyensúly és a harmónia ősi fogalmaiban; olyan fogalmakban, amelyeket például az Életfa csodálatos kabbalisztikus ábrája sokféleképpen kifejez. Amint azt a *Temenos* munkatársa, Warren Kenton az Akadémia diákjainak tartott előadásaiban oly gyönyörűen elmagyarázza, az Életfa tanítása szerint az élet „aktív" és „passzív" aspektusait, amelyek önmagukban egyensúlytalansághoz és diszharmóniához vezethetnek, azáltal kell, és csak azáltal lehet harmóniába hozni, ha

[1] Ez az idézet Nasr professzor „Reflections on Islam and modern thought" című cikkéből származik, amely a *Studies in Comparative Religion* című folyóirat 1983. nyár–őszi számában jelent meg. 15. évf. 3–4. sz. 164–165. o.

Szárnyasoltár (2020)

az isteni és a szakrális beáramlik az életünkbe. Akár úgy értelmezzük e képet, mint egy külső, avagy belső irányultság magyarázatát, akár nem, a terjeszkedés és a korlátozás erői és sajátosságai csakis így hozhatók egyensúlyba.

Ám sokan életünk belső és külső dimenzióiban természetesen jelenleg is éppen azt az egyensúlytalanságot és diszharmóniát tapasztaljuk, amit ez a misztikus gondolkodásmód, sőt, minden idők misztikusainak tanításai károsnak vagy – mai kifejezéssel élve – „fenntarthatatlannak" tekintenek.

Mindez egy utolsó és némileg nyugtalanító kérdéshez vezet, ami a Hagyománynak és a modernizmusra vonatkozó kritikájának egyaránt középpontjában áll. Úgy vélem, egyikünk sem hagyhatja figyelmen kívül és engedheti meg magának, hogy ne legyen tudatában azoknak a kérdéseknek, amelyeket együttesen *„a huszonegyedik század környezeti válságának"* nevezhetnénk. Sőt, nem más, mint Sir Martin Rees, királyi csillagász és a Királyi Társaság elnöke *Utolsó évszázadunk* című könyvében maga is kimondta:

> „a huszonegyedik században az emberiséget minden eddiginél nagyobb veszély fenyegeti a tudomány helytelen alkalmazása miatt. A kollektív emberi tevékenység által kivál-

tott környezeti nyomás olyan katasztrófákat idézhet elő, amelyek fenyegetőbbek, mint bármely természeti csapás."[2]

Sok éve próbálom – gyakran könyörtelen bírálattal és gúnyolódással szembesülve – felhívni a figyelmet e válság néhány elemére, és arra, miként kapcsolódnak a hagyományos értékekhez. Időnként, amikor optimista hangulatban vagyok, felbátorodok a hitben, hogy még időben észhez térhetünk, és megváltoztathatjuk életmódunkat, mielőtt erre katasztrofális körülmények kényszerítenének bennünket. Ám attól tartok, nem vagyok képes mindig tartani ezt az álláspontot. Gyakran meg vagyok győződve arról, amire nemcsak Sir Martin Rees, hanem természetesen valamennyi vallás és minden idők bölcsei és misztikusai is figyelmeztetnek: eljön egy sötét kor, egy korszak, amelyben tudatlanságunk és arroganciánk – ami igen veszélyes kombináció – a katasztrófa felé vezet minket, sőt, talán már most oda tartunk. A járványok, az árvizek, az éhínség, a viharok és egyéb éghajlati zavarok jelenlegi példái alighanem elegendő bizonyítékkal szolgálnak erre. Legalábbis úgy tűnik, krónikus egyensúlyhiány és diszharmónia állapotát vetítik előre – ami kétségtelenül éppúgy része belső, mint külső állapotunknak.

Krisztusorigó (2020)

Mindezek mellett a modern tudomány gyakorlata többé-kevésbé figyelmen kívül hagyja a kérdést, hogy mi az intelligencia és a tudás végső célja és rendeltetése. A materialista tudomány, úgy tűnik, többé-kevésbé azt feltételezi, hogy a fizikai világról való tudás folyamatos és fokozatos feltáró bővítése elkerülhetetlenül olyan kívánatos végkifejlethez vezet, ahol néhány kivétellel minden problémánk megoldódik. Megjegyzem azonban, annak ellenére teszi ezt, hogy igen jelentős bizonyítékok állnak rendelkezésünkre – olyan bizonyítékok, amelyeket maga a tudomány szolgáltat –, hogy nem így lesz.

Úgy tűnik, tudatlanságunk ezekben a kérdésekben egyenes arányban áll az információ iránti megszállottságunkkal. Minden eddiginél több információ áll rendelkezésünkre mindenhonnan és mindenről – és ezek szó szerint gombnyomással elérhetőek számunkra. Gyakran úgy tűnik azonban, hogy az információ önmagáért való, nem pedig tudás; és a tudás sem bölcsesség. Információban nincs hiány, de ama értékek és elvek elvesztésével, amelyekről a Hagyomány beszél, elveszítjük a kapcsolatot azzal az örök bölcsességgel, amelynek ezt a konferenciát szenteljük. Erről T. S. Eliot profetikus sorai jutnak eszembe:

„Hol az élet, mit elvesztettünk élet közben?
Hol a bölcsesség, mit a tudásban veszítettünk el?

[2] Martin Rees: *Our final century*. H. n, 2003, Arrow Books, 186. o.

Hol a tudás, mi elveszett az ismeretben?
A Menny ciklusai húsz évszázad alatt
Távolabb visznek minket Istentől, s közelebb a porhoz."[3]

Tradicionalista nézőpont szerint egy történelmi ciklus végén élünk. Ennek kezdetén még minden lehetőség lappang. Ahogy a ciklus azonban fejlődik, avagy kibontakozik, ezek a lehetőségek elkezdenek megnyilvánulni az idő és a tér világában, kezdve a legmagasabbal, fokozatosan haladva az alacsonyabbak felé. A ciklus végén a legalacsonyabb lehetőségek nyilvánulnak meg. A tradicionalisták azt mondják, hogy kozmikus szinten ezt a folyamatot nem lehet visszatartani vagy megszakítani. Ennek le kell zajlania. A ciklusnak, mondják, ki kell merülnie, mielőtt újabb léphetne a helyébe.

Tudom, úgy tűnhet, mintha ez azt sugallná, mi csupán teljesen passzív áldozatai vagyunk ennek a kozmikus kibontakozásnak. Azonban, ahogy én értem, a tradicionalisták azt mondanák, ha ez lenne az egyetlen valóság, akkor hiábavaló lenne minden kísérlet arra, hogy a szellemi valóságot és tapasztalatot keressük, és összehangoljuk magunkat vele. Ez pedig nem lehet így. Valójában éppen az egyéni síkon, a metafizikai tanítás és a spirituális gyakorlat hagyományos normáinak megértésén és az azokhoz való ragaszkodáson keresztül tudunk bizonyos mértékig felülkerekedni az alászállás baljós hatásain, ami a mi történelmi ciklusunk végső kimerülését és végét jelenti, valamint felkészíteni magunkat és a világot a következő kezdetére. Így, és talán csak így győzhetjük le a modernizmus elmét némító kilátástalanságát – nem hamis optimizmussal, hanem az igazán valós megértésével – és a hozzá való ragaszkodással.

Remélem, e konferencia tanácskozásainak egy része foglalkozik majd ezekkel a kérdésekkel, és talán útmutatást nyújt azok számára is, akik nem vallják magukat tudós embereknek. Életem nagy részét annak szenteltem és szentelem, hogy gyakorlati megoldásokat találjak elsőre lehetetlennek tűnő nehézségekre – és hogy olykor azok nevében beszéljek, akiknek hangját nem hallják a modernizmus zajában. Ezáltal ismerem fel, hogy az igazi cselekvés az állandó reflexiótól függ – a harmónia és az egyensúly természetének megváltó arculatától. Imádkozok, hogy tanácskozásaik segítségünkre legyenek ebben a feladatban, nemcsak azáltal, hogy leírják a nehézségeket, amelyekkel szembe kell néznünk, hanem hogy olyan utakat és módokat is mutatnak, amelyekkel megpróbálhatjuk a szükséges változásokat elérni az életünkben.

„Valójában éppen az egyéni síkon, a metafizikai tanítás és a spirituális gyakorlat hagyományos normáinak megértésén és az azokhoz való ragaszkodáson keresztül tudunk bizonyos mértékig felülkerekedni az alászállás baljós hatásain".

Annak ellenére, hogy nem tudok Önökkel tartani Edmontonban, alig várom már, hogy olvashassam a konferencián elhangzó szövegeket. Remélem, Önök is inspirációra lelnek majd bennük, és széles körben terjesztik s megvitatják őket, különösen azokon a körökön túl, akik már követik a tradicionalisták tanításait. Bármi legyen is a nézetünk, és bármilyen hagyományunk legyen, biztos vagyok benne, hogy sokat tanulhatunk majd az Önök tanácskozásaiból – kívánok Önöknek nagyon harmonikus konferenciát.

Ford. Umenhoffer István

[3] Az idézet T. S. Eliot *Choruses from the rock* című versének nyitó strófájából származik, a *The complete poems and plays* (1909–1950) című kötetből. New York, 1952, Harcourt, Brace & World, 96. o.